

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

แนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกร ในอำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู
Extension Guidelines for Maize Production by Farmers in Na Wang District of Nong Bua Lamphu Province

สุกัญญา ฝั้นเครือ (Sukanya Fankhrua)¹ สีนินุช ครุฑเมือง แสนเสริม (Sineenuch Khrutmuang Sanserm)²

สุนันท์ สีสังข์ (Sunan Seesung)³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจ ของเกษตรกร (2) สภาพการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกร (3) การได้รับการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกร (4) ปัญหาในการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกร และ (5) แนวทางในการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ตามความต้องการของเกษตรกร ประชากรที่ศึกษา คือ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู ที่ขึ้นทะเบียนผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปีการผลิต 2565/66 จำนวน 991 ราย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาร์ยามาเน ที่ความคลาดเคลื่อน 0.07 ได้จำนวน 170 ราย สุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยการจับสลาก เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ ผลการวิจัยพบว่า 1) เกษตรกรร้อยละ 53.5 เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 53.38 ปี มีประสบการณ์ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เฉลี่ย 12.01 ปี ผลผลิตเฉลี่ย 1,620.29 กิโลกรัมต่อไร่ ต้นทุนเฉลี่ย 5,048.19 บาทต่อไร่ รายได้สุทธิหลังหักต้นทุนจากการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ 3,535.50 บาทต่อไร่ 2) เกษตรกรร้อยละ 54.1 ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ช่วงฤดูแล้ง ใช้เมล็ดพันธุ์อัตราเฉลี่ย 3.12 กิโลกรัมต่อไร่ ร้อยละ 98.8 ใช้เครื่องปลูก และร้อยละ 55.3 ใช้แรงงานคนในการเก็บเกี่ยว 3) เกษตรกรร้อยละ 67.6 ไม่เคยได้รับการอบรมด้านการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ร้อยละ 82.4 ไม่มีแปลงต้นแบบในพื้นที่หรือพื้นที่ใกล้เคียง และทั้งหมดไม่เคยได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ 4) เกษตรกรมีปัญหาในการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และมีปัญหาด้านประเด็นการส่งเสริม และด้านวิธีการส่งเสริม ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย 5) เกษตรกรมีความต้องการแนวทางในการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีความต้องการแนวทางการส่งเสริมด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ คือ การสนับสนุนปัจจัยการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยเคมี ด้านประเด็นการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ คือ องค์ความรู้เรื่องการลดต้นทุนการผลิต และด้านวิธีการส่งเสริมการเกษตร คือ การส่งเสริมแบบรายบุคคล โดยเจ้าหน้าที่ออกเยี่ยมเยียนและให้คำแนะนำแก่เกษตรกรที่แปลง

คำสำคัญ แนวทางการส่งเสริม ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ การผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

¹ นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช sukanya.sf14@gmail.com

² รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช tukstou@hotmail.com

³ รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช sunan.see@stou.ac.th

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

Abstract

The objectives of this research were to study 1) basic personal, social, and economic conditions of farmers 2) maize production conditions of farmers 3) the receiving of the extension in maize production of farmers 4) problems regarding the extension of maize production of farmers and 5) extension guidelines for maize production according to the needs of farmers. The population of this study was 991 maize production farmers in the area of Na Wang district, Nong Bua Lamphu province who had registered as maize production farmers in the production year of 2022/23. The sample size of 170 people was determined by using Taro Yamane formula with the error value of 0.07 through simple random sampling method by picking out the farmers' names. Data were collected by using interview forms and were analyzed by using descriptive statistics including frequency, percentage, minimum, maximum, mean, standard deviation. and ranking. The results of the research found that 1) 53.5% of farmers were male with the average 53.38 years old. They had the average experience in maize production of 12.01 years, had the average productivity of 1,620.29 kilogram/rai, had the average production cost of 5,048.19 baht/rai, and net income after deducting maize production costs of 3,535.50 baht/rai. 2) 54.1% grew maize during dry season by using the average seed ratio of 3.12 kilogram/rai, 98.8% used the planter, and 55.3% used human labor in the harvest. 3) 67.6% of farmers never received the training regarding maize production, 82.4% had no demonstration crop in the area or nearby area, and all of them never received the support regarding maize factors of production. 4) Farmers faced with the problems regarding the extension of maize production on the support of maize production factors, overall, at the moderate level. They encountered the problem regarding the extension and extension method, overall, at the low level. 5) Farmers needed the guidelines in the extension of maize production, overall, at the moderate level. They needed the extension guideline regarding the support on maize production factors like the support for the factors of production of maize such as seeds, chemical fertilizer; the aspect of maize production extension which was on knowledge about production cost reduction; and agricultural extension method which would be done through individual extension by having officers visit and give out suggestions to farmers at the crops.

Keywords: Extension guideline, Maize, Maize production

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

บทนำ

ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของไทย เนื่องจากเป็นวัตถุดิบที่สำคัญในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่มีมูลค่าการผลิตประมาณ 32,000 ล้านบาทต่อปี (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2565) การผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของประเทศไทย ปี 2565/66 มีเนื้อที่เพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ 6.81 ล้านไร่ ซึ่งลดลงจากปี 2564/65 ร้อยละ 0.73 เนื่องจากราคาปัจจัยการผลิตที่สำคัญ ได้แก่ ปุ๋ยเคมี และน้ำมันเชื้อเพลิง ปรับตัวสูงขึ้น ทำให้เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้น ประกอบกับราคาอ้อยโรงงานและมันสำปะหลัง อยู่ในเกณฑ์ดี เกษตรกรจึงปรับเปลี่ยนพื้นที่ไปปลูกอ้อยโรงงาน และมันสำปะหลังที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่า อีกทั้งเกษตรกรบางส่วน มีการปรับเปลี่ยนพื้นที่ไปปลูกข้าวนาปรัง เนื่องจากคาดว่าปริมาณน้ำจะมีเพียงพอต่อการเพาะปลูก สำหรับผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปี 2565/66 คาดว่าผลผลิตประมาณ 4.95 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจากปี 2564/2565 ร้อยละ 0.20 เนื่องจากปริมาณน้ำในแหล่งกักเก็บน้ำมีเพียงพอต่อการเพาะปลูก การส่งออกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ไปยังประเทศคู่ค้าที่สำคัญ ได้แก่ ฮองกง อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และญี่ปุ่น ปี 2565 มีปริมาณส่งออก 0.001 ล้านตัน มูลค่า 11.17 ล้านบาท ลดลงจากปี 2564 ร้อยละ 96.15 และ 95.65 ตามลำดับ เนื่องจากผลผลิตในประเทศยังไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้ในอุตสาหกรรมการผลิตอาหารสัตว์ ขณะเดียวกันการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มีปริมาณ 1.48 ล้านตัน ลดลงจากปี 2564 ร้อยละ 19.13 ขณะที่มูลค่านำเข้าอยู่ที่ 15,022.42 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2564 ร้อยละ 18.07 เนื่องจากสถานการณ์สงครามระหว่างรัสเซีย - ยูเครน ส่งผลให้ราคาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และราคาวัตถุดิบทดแทนอื่นๆ ปรับตัวสูงขึ้น ผู้ประกอบการจึงปรับตัวโดยการใช่วัตถุดิบภายในประเทศที่มี เช่น รำข้าว ปลายข้าว และมันเส้น ซึ่งถือเป็นทางเลือกที่ทำให้ต้นทุนการผลิตลดลง (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2566)

จังหวัดหนองบัวลำภู มีพืชเศรษฐกิจหลักสำคัญ ได้แก่ ข้าว อ้อย ยางพารา มันสำปะหลัง และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น การผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของจังหวัดหนองบัวลำภู ปี 2565/66 มีพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด 16,298 ไร่ มีพื้นที่ปลูกมากที่สุด ในอำเภอนาวัง โดยมีพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด 12,259 ไร่ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2565) คิดเป็นร้อยละ 75 ของพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ทั้งหมดในจังหวัดหนองบัวลำภู โดยเกษตรกรส่วนใหญ่เพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ 2 รุ่น คือ รุ่นที่ 1 ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ฤดูฝน จะปลูกในช่วงเดือนมีนาคม - ตุลาคม และเก็บเกี่ยวผลผลิตประมาณเดือนมิถุนายน - มกราคมของปีถัดไป และรุ่นที่ 2 ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ฤดูแล้ง จะเริ่มปลูกในช่วงเดือนพฤศจิกายน - กุมภาพันธ์ ของปีถัดไป และเก็บเกี่ยวในช่วงเดือนมีนาคม - เมษายน อำเภอนาวังจึงเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงในการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ แต่อย่างไรก็ตามการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกร ยังประสบปัญหาด้านต้นทุนการผลิตสูง ผลผลิตต่อไร่ต่ำ ปัญหาร้ายธรรมชาติ เช่น เกิดปัญหายาแล้งและภาวะฝนทิ้งช่วง ปัญหาแมลงศัตรูพืชระบาด เช่น หนอนกระทู้ข้าวโพดลายจุด ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อปริมาณผลผลิต การผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่อาจมีแนวโน้มลดลง ซึ่งหากไม่มีการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตหรือการส่งเสริมที่เหมาะสมกับพื้นที่ อาจส่งผลให้ปริมาณข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด ทำให้ประเทศไทยขาดแคลนข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพิ่มมากขึ้นสำหรับภาคอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ของไทย (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2565)

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น จึงมีความสำคัญในการศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกร ในอำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู เพื่อจะได้ทราบถึงสภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ สภาพการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ การได้รับการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปัญหาในการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกร และแนวทางในการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

ตามความต้องการของเกษตรกร เพื่อสามารถนำผลการวิจัย ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนางานด้านการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ให้ตรงกับความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่ต่อไป

วัตถุประสงค์

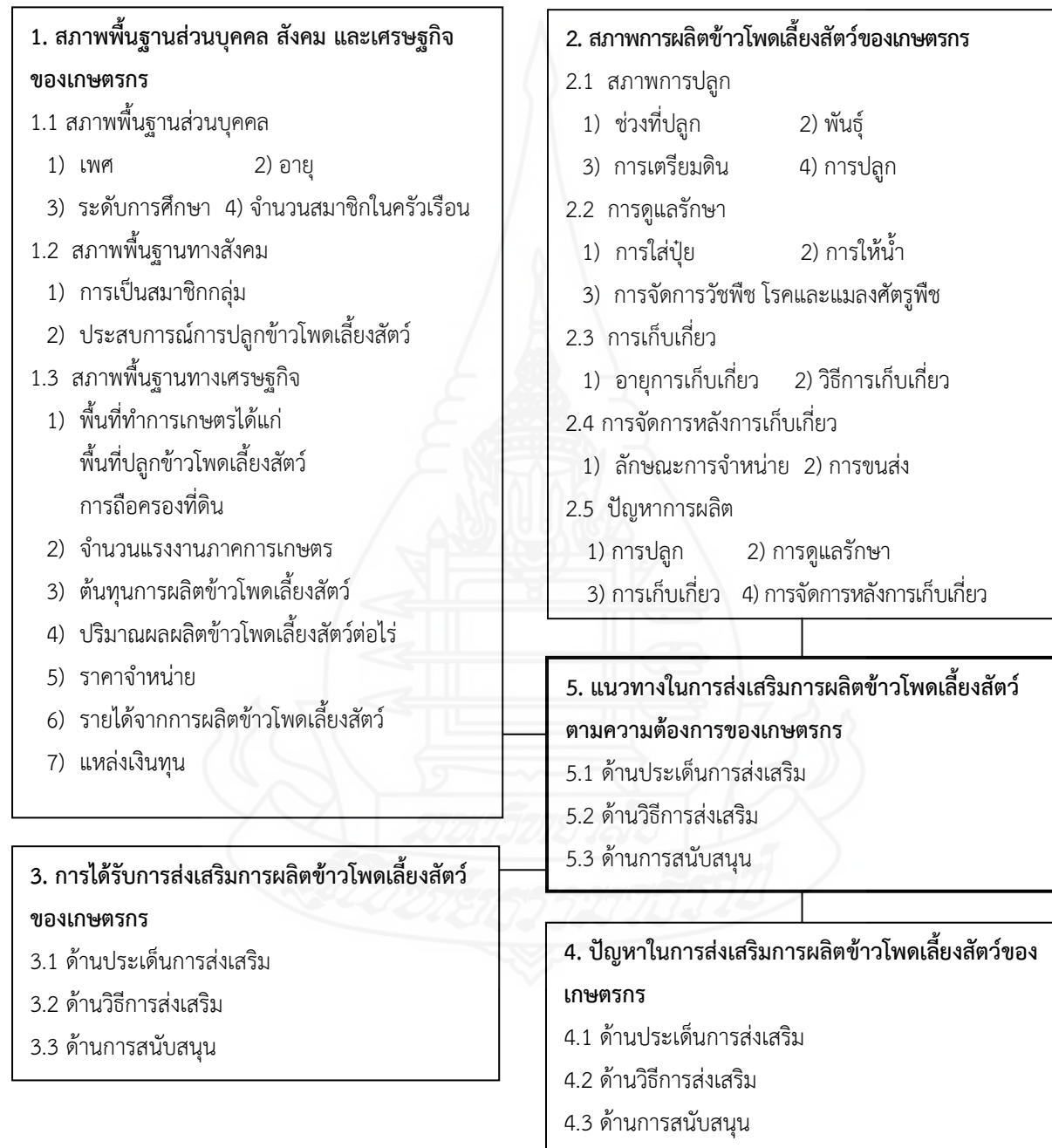
1. เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจ ของเกษตรกร
2. เพื่อศึกษาสภาพการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกร
3. เพื่อศึกษาการได้รับการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกร
4. เพื่อศึกษาปัญหาในการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกร
5. เพื่อศึกษาแนวทางในการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ตามความต้องการของเกษตรกร

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14 The 14th STOU National Research Conference

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ศึกษา คือ เกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปีการผลิต 2565/66 เป็นเกษตรกรที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ในพื้นที่อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 991 ครัวเรือน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน กำหนดความคลาดเคลื่อนที่ 0.07 ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 170 ราย ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยวิธีการจับฉลาก เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ประกอบด้วย ลักษณะคำถามแบบปลายปิด และปลายเปิด โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 5 ตอน ประกอบด้วย 1) สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจ ของเกษตรกร 2) สภาพการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกร 3) การได้รับการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกร 4) ปัญหาในการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกร และ 5) แนวทางในการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ตามความต้องการของเกษตรกร ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้ 1) การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยหาค่าความสอดคล้องกันระหว่างคำถามในแบบสัมภาษณ์กับวัตถุประสงค์การวิจัย (Index of Item-Objective Congruence: IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ซึ่งค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์มีค่าเท่ากับ 0.994 แสดงว่า ข้อคำถามนั้นวัดได้ตรงวัตถุประสงค์หรือตรงตามเนื้อหา และข้อคำถามข้อนั้นสามารถนำไปใช้ได้ 2) การตรวจสอบความเที่ยง หรือความเชื่อมั่น โดยนำแบบสัมภาษณ์ไปทดสอบกับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริงที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน 30 ราย ซึ่งได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์ ตอนที่ 4 เท่ากับ 0.926 และตอนที่ 5 เท่ากับ 0.952 จากนั้นดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ

ผลการวิจัย

1. สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจ ของเกษตรกร พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 53.5 เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 53.38 ปี ร้อยละ 31.2 จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.46 คน ร้อยละ 73.5 เป็นสมาชิกกลุ่มหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร โดยร้อยละ 64.7 เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส. มีประสบการณ์ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เฉลี่ย 12.01 ปี มีพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เฉลี่ย 9.21 ไร่ มีแรงงานภายในครัวเรือนเฉลี่ย 2.42 คน มีแรงงานภายนอกครัวเรือนเฉลี่ย 1.68 คน มีต้นทุนการผลิต เฉลี่ย 5,048.19 บาทต่อไร่ ปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 1,620.29 กิโลกรัมต่อไร่ ราคาจำหน่ายผลผลิตเฉลี่ย 5.76 บาทต่อกิโลกรัม มีรายได้สุทธิหลังหักต้นทุนจากการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เฉลี่ย 3,535.50 บาทต่อไร่ และร้อยละ 44.7 มีแหล่งเงินทุนจาก ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.)

2. สภาพการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรร้อยละ 54.1 ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ช่วงฤดูแล้ง ร้อยละ 100.0 ใช้พันธุ์ลูกผสมของบริษัทเอกชน และใช้เมล็ดพันธุ์เฉลี่ย 3.12 กิโลกรัมต่อไร่ ร้อยละ 50.0 มีสภาพดินเป็นดินร่วนปนทราย โดยร้อยละ 78.8 ไม่มีการปรับปรุงบำรุงดิน ร้อยละ 53.5 ไม่มีการไถเตรียมดิน ร้อยละ 60.0 มีการจัดการต่อซังโดยการเผาต่อซัง การปลูก พบว่า เกษตรกรร้อยละ 98.8 ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยใช้เครื่องปลูก ระยะ 75 × 25 เซนติเมตร ร้อยละ 72.4 มีการคลุมเมล็ดด้วยสารเคมีป้องกันโรคและแมลงศัตรูพืช และร้อยละ 96.5 ไม่มีการถอนแยกต้นข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ การดูแลรักษา พบว่า เกษตรกรร้อยละ 58.8 มีการใส่ปุ๋ยจำนวน 3 ครั้ง ร้อยละ 55.9 มีการให้น้ำ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง เกษตรกรร้อยละ 95.9 มีการกำจัดวัชพืชโดยใช้สารเคมี แมลงศัตรูพืชที่พบในแปลงปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 76.5 พบหนอนกระทู้ข้าวโพดลายจุด และร้อยละ 73.5 มีการใช้สารเคมีในการป้องกันกำจัด การเก็บเกี่ยวข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ พบว่า

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

เกษตรกรร้อยละ 67.0 เก็บเกี่ยวเมื่อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์อายุ 120 วัน โดยร้อยละ 55.3 ใช้แรงงานคนในการเก็บเกี่ยว การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว พบว่า เกษตรกรร้อยละ 58.2 มีลักษณะการจำหน่ายข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยเก็บเกี่ยวแล้วจำหน่ายทั้งฝักทันที โดยร้อยละ 80.0 จำหน่ายข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่ลานรับซื้อในพื้นที่ และร้อยละ 62.9 ใช้รถของตนเองขนส่งข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ไปยังจุดจำหน่าย ปัญหาการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีปัญหาคือ เมล็ดพันธุ์มีราคาสูง ปุ๋ยเคมี สารเคมี มีราคาสูง ค่าจ้างแรงงานสูง และราคาผลผลิตต่ำ

3. การได้รับการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกร

3.1 ด้านประเด็นการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 67.6 ไม่เคยได้รับการอบรมด้านการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และเกษตรกร ร้อยละ 82.4 ไม่มีแปลงต้นแบบในพื้นที่หรือพื้นที่ใกล้เคียง

3.2 ด้านวิธีการส่งเสริมเกษตรกร พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 80.0 ได้รับการส่งเสริมแบบรายบุคคล โดยมีเจ้าหน้าที่ออกเยี่ยมเยียนและให้คำแนะนำแก่เกษตรกรที่แปลง และเกษตรกร ร้อยละ 58.8 ได้รับการส่งเสริมแบบมวลชนโดยเอกสารวิชาการ

3.3 ด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ พบว่า เกษตรกรทั้งหมดไม่เคยได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

4. ปัญหาในการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกร

4.1 ด้านประเด็นการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ พบว่า ในภาพรวมเกษตรกรมีปัญหาในระดับน้อย โดยปัญหาสูงสุดคือ ขาดแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ รองลงมาคือ องค์กรความรู้ที่ได้รับ เนื้อหาไม่ตรงกับความต้องการ และรายละเอียดของข้อมูลไม่เพียงพอ ตามลำดับ

4.2 ด้านวิธีการส่งเสริมเกษตรกร 1) การส่งเสริมแบบรายบุคคล พบว่า ในภาพรวมเกษตรกรมีปัญหาในระดับน้อย โดยปัญหาสูงสุดคือ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมเกษตรกร มีการเยี่ยมเยียนเกษตรกรไม่สม่ำเสมอ รองลงมาคือ ไม่สามารถติดต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมเกษตรกร ที่สำนักงาน ในเวลาที่ต้องการได้ ไม่สามารถติดต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมเกษตรกร ผ่านทางโทรศัพท์ ผ่านทางแอปพลิเคชันไลน์ และแอปพลิเคชัน เพชบุรี ในเวลาที่ต้องการได้ ตามลำดับ 2) การส่งเสริมแบบกลุ่ม พบว่า ในภาพรวมเกษตรกรมีปัญหาในระดับน้อย โดยปัญหาสูงสุดคือ กลุ่มเป้าหมายการจัดอบรม สัมมนา หรือศึกษาดูงาน มีการกำหนดจำนวนจำกัด รองลงมาคือ การจัดอบรม สัมมนา หรือศึกษาดูงาน ใช้เวลาน้อยเกินไป การจัดอบรม สัมมนา หรือศึกษาดูงานใช้เวลานานเกินไป และการประชาสัมพันธ์การเข้าร่วมอบรม สัมมนา หรือศึกษาดูงานไม่ทั่วถึง ตามลำดับ และ 3) การส่งเสริมแบบมวลชน พบว่า ในภาพรวมเกษตรกรมีปัญหาในระดับน้อย โดยปัญหาสูงสุดคือ การได้รับข้อมูลไม่ต่อเนื่อง รองลงมาคือ ไม่ทราบว่า ต้องศึกษาข้อมูล ข่าวสาร จากแหล่งใดบ้าง และไม่สามารถเข้าถึงสื่อต่างๆ ได้ ตามลำดับ

4.3 ด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ พบว่า ในภาพรวมเกษตรกรมีปัญหาในระดับปานกลาง โดยปัญหาสูงสุดคือ การสนับสนุนปัจจัยการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (เมล็ดพันธุ์/ปุ๋ยเคมี) ไม่เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกร รองลงมาคือ ขาดการสนับสนุนแหล่งน้ำ หรือระบบน้ำในการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และขาดการสนับสนุนสินเชื่อเพื่อการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ตามลำดับ

สรุปภาพรวมระดับปัญหาในการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกรอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.42) เมื่อพิจารณารายละเอียด พบว่า ปัญหาในการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์อยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้าน ได้แก่ ด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (ค่าเฉลี่ย 2.92) และปัญหาระดับน้อย 2 ด้าน ได้แก่ ด้านวิธีการส่งเสริมเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 2.30) และด้านประเด็นการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (ค่าเฉลี่ย 2.03) ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 1

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

ตารางที่ 1 สรุปภาพรวมระดับปัญหาในการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกร

n = 170

ประเด็น	ระดับปัญหาในการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์			
	ค่าเฉลี่ย	SD	ความหมาย	อันดับ
1. ด้านประเด็นการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	2.03	0.831	น้อย	3
2. ด้านวิธีการส่งเสริมการเกษตร	2.30	0.726	น้อย	2
3. ด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	2.92	1.121	ปานกลาง	1
รวมเฉลี่ย	2.42	0.635	น้อย	

5. แนวทางในการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ตามความต้องการของเกษตรกร

5.1 ด้านประเด็นการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ พบว่าในภาพรวมเกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมด้านประเด็นการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ทุกวิธีในระดับปานกลาง โดยมีความต้องการในระดับปานกลางทั้ง 6 ประเด็น ดังนี้ ความต้องการการส่งเสริมองค์ความรู้ การลดต้นทุนการผลิต รองลงมาคือ การส่งเสริมการจัดทำแปลงต้นแบบเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ การส่งเสริมองค์ความรู้การปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ การส่งเสริมองค์ความรู้การดูแลรักษาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ การส่งเสริมองค์ความรู้การเก็บเกี่ยวข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และการส่งเสริมองค์ความรู้ การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวอย่างเหมาะสม ตามลำดับ

5.2 ด้านวิธีการส่งเสริมการเกษตร 1) การส่งเสริมแบบรายบุคคล พบว่า ในภาพรวมเกษตรกรมีความต้องการในระดับปานกลาง โดยความต้องการสูงสุดคือ เจ้าหน้าที่ออกเยี่ยมเยียนและให้คำแนะนำแก่เกษตรกรที่แปลง รองลงมาคือ เจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำแก่เกษตรกร ผ่านทางโทรศัพท์ ให้คำแนะนำแก่เกษตรกรที่สำนักงาน ให้คำแนะนำแก่เกษตรกรผ่านทางแอปพลิเคชันไลน์ และแอปพลิเคชัน เฟซบุ๊ก ตามลำดับ 2) การส่งเสริมแบบกลุ่ม พบว่า ในภาพรวมเกษตรกรมีความต้องการในระดับปานกลาง โดยความต้องการสูงสุดคือ ต้องการการส่งเสริมแบบกลุ่ม โดยการจัดฝึกอบรม รองลงมาคือ การฝึกปฏิบัติ การศึกษาดูงาน การสาธิต และการจัดเวทีชุมชน ตามลำดับ และ 3) การส่งเสริมแบบมวลชน พบว่า ในภาพรวมเกษตรกรมีความต้องการในระดับปานกลาง โดยความต้องการสูงสุดคือ ต้องการให้มีการส่งเสริมแบบมวลชนโดยให้ความรู้และข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ผ่านหอกระจายเสียง รองลงมาคือ ผ่านแอปพลิเคชัน ไลน์ แอปพลิเคชัน เฟซบุ๊ก เอกสารวิชาการ แผ่นพับ โปสเตอร์ โทรศัพท์ แอปพลิเคชัน ยูทูบ แอปพลิเคชัน ดิจิตอล และวิทยุ ตามลำดับ

5.3 ด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ พบว่า ในภาพรวมเกษตรกรมีความต้องการในระดับมาก โดยความต้องการสูงสุด คือ ต้องการให้มีการสนับสนุนปัจจัยการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยเคมี) รองลงมาคือ การสนับสนุนสินเชื่อเพื่อการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และการสนับสนุนแหล่งน้ำ หรือระบบน้ำในการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ตามลำดับ

สรุปภาพรวมระดับความต้องการแนวทางในการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกร อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.29) เมื่อพิจารณารายละเอียด พบว่า ความต้องการแนวทางในการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกรอยู่ในระดับมาก 1 ด้าน ได้แก่ ด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (ค่าเฉลี่ย 3.78) และความต้องการระดับปานกลาง

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

2 ด้าน ได้แก่ ด้านประเด็นการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (ค่าเฉลี่ย 3.30) และด้านวิธีการส่งเสริมการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 2.90) ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปภาพรวมระดับความต้องการแนวทางในการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกร

n = 170

ประเด็น	ระดับความต้องการแนวทางในการส่งเสริม การผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์			
	ค่าเฉลี่ย	SD	ความหมาย	อันดับ
1. ด้านประเด็นการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	3.30	0.880	ปานกลาง	2
2. ด้านวิธีการส่งเสริมการเกษตร	2.90	0.551	ปานกลาง	3
3. ด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	3.78	1.076	มาก	1
รวมเฉลี่ย	3.29	0.603	ปานกลาง	

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจ ของเกษตรกร

ผลจากการศึกษาพบว่า เกษตรกร ร้อยละ 53.5 เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 53.38 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.46 คน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประมวล บัวแก้ว (2562, น. 116) พบว่าเกษตรกรมากกว่าครึ่งหนึ่งเป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 51.33 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา เนื่องจากในครอบครัวปัจจุบันส่วนใหญ่จะมีเพศชายเป็นหัวหน้าครัวเรือนในการขึ้นทะเบียนเกษตรกร กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้จึงมีเพศชายเป็นส่วนใหญ่ ส่วนอายุเฉลี่ยที่อยู่ในช่วงวัยกลางคนที่ประกอบอาชีพเกษตรกร ในอดีตการศึกษาค่ามัธยฐาน คือ ประถมศึกษาปีที่ 4 หรือ 6 ส่วนใหญ่จึงมักจบการศึกษาค่ามัธยฐานเท่านั้น แล้วออกมาช่วยครอบครัวทำการเกษตร เกษตรกรมีประสบการณ์ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เฉลี่ย 12.01 ปี ซึ่งมีความสอดคล้องกับ ชีระพงษ์ กำหนด (2561, น. 74) พบว่าเกษตรกรมีประสบการณ์ในการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เฉลี่ย 11.29 ปี เนื่องจากข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เป็นพืชที่ทนแล้งได้ดี ปรับตัวได้ดีในสภาพดินที่แห้งแล้ง การจัดการไม่ยุ่งยาก เกษตรกรจึงนิยมปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โดยทำต่อๆ กันมาจากรุ่นบรรพบุรุษ จึงมีประสบการณ์ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ค่อนข้างยาวนาน เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เฉลี่ย 9.21 ไร่ มีต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 5,048.19 บาทต่อไร่ โดยส่วนใหญ่มีแหล่งเงินทุนจาก ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ ประมวล บัวแก้ว (2562, น. 117) พบว่าเกษตรกรมีพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เฉลี่ย 9.43 ไร่ ส่วนใหญ่เงินทุนได้จาก ธ.ก.ส. และทุนของตนเอง แต่จะมีความแตกต่างในเรื่องของต้นทุนการผลิตที่พบว่า มีต้นทุนการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เฉลี่ย 3,755.70 บาทต่อไร่ เนื่องจากปีที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน ปัจจัยการผลิต และค่าจ้างแรงงานมีราคาสูง ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตของเกษตรกรสูงขึ้นด้วย สำหรับเงินทุนที่ใช้ทำการเกษตร เกษตรกรส่วนใหญ่ ยังขาดเงินทุนในการทำเกษตร จึงมีการกู้ยืมเงินเชื่อจากแหล่งสนับสนุนด้านสินเชื่อเพื่อการเกษตร เพื่อใช้เป็นเงินทุนสำหรับทำการเกษตรต่อไป

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14 The 14th STOU National Research Conference

2. สภาพการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกร

ผลจากการศึกษาพบว่า เกษตรกรร้อยละ 54.1 ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ช่วงฤดูแล้ง ใช้พันธุ์ลูกผสมของบริษัทเอกชน ใช้เมล็ดพันธุ์เฉลี่ย 3.12 กิโลกรัมต่อไร่ และร้อยละ 98.8 ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยใช้เครื่องปลูก ระยะ 75 x 25 เซนติเมตร ซึ่งสอดคล้องกับ มลธิชา ทาอาสา (2561, น. 116) พบว่าเกษตรกรทั้งหมดใช้เมล็ดพันธุ์ลูกผสม โดยใช้เมล็ดพันธุ์อัตราเฉลี่ย 4.73 กิโลกรัมต่อไร่ เกษตรกรร้อยละ 88.30 มีการปลูกโดยใช้เครื่องหยอดเมล็ด เนื่องจากปัจจุบันมีบริษัทเอกชน ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อย่างหลากหลาย เน้นการคัดเลือกพันธุ์เพื่อให้ได้ผลผลิตสูง ทนต่อโรคและแมลงศัตรูพืชได้ดี อีกทั้งบริษัทเอกชนยังมีการวางแผนการตลาดและช่องทางการจำหน่ายที่กว้างขวาง เกษตรกรสามารถหาซื้อได้ง่ายตามท้องตลาดทั่วไป และสำหรับการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยใช้เครื่องปลูก เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่เห็นว่าการใช้เครื่องปลูกช่วยประหยัดแรงงานคนและเวลาได้อย่างมาก เกษตรกรสามารถควบคุมระยะห่างและความลึกได้ ทำให้การออกของเมล็ดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มีความสม่ำเสมอมากขึ้น เกษตรกร ร้อยละ 95.9 มีการจัดการวัชพืชโดยใช้สารเคมี และร้อยละ 76.5 พบหนอนกระทู้ข้าวโพดลายจุด มีการกำจัดโดยใช้สารเคมี ซึ่งสอดคล้องกับ บุญช่วย อุดคำมี (2562, น. 97) พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ มีการป้องกันกำจัดวัชพืชโดยใช้แรงงานคนและสารเคมี และมีการใช้สารเคมีในการป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืช จะให้ได้ว่าจากการศึกษา เกษตรกรส่วนใหญ่ยังมีการใช้สารเคมีในการจัดการวัชพืช และแมลงศัตรูพืช เนื่องจากเป็นวิธีที่ง่ายต่อการจัดการ และเห็นผลไว เกษตรกรสามารถลดการสูญเสียผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ได้ เกษตรกรร้อยละ 67.1 เก็บเกี่ยวเมื่อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์อายุ 120 วัน โดยเกษตรกรร้อยละ 55.3 ใช้แรงงานคนในการเก็บเกี่ยวข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ซึ่งสอดคล้องกับ บุญช่วย อุดคำมี (2562, น. 97) พบว่าเกษตรกรส่วนมากเก็บเกี่ยวข้าวโพดเมื่ออายุ 120 วัน โดยใช้แรงงานคน จากผลการศึกษา เกษตรกรในพื้นที่ส่วนใหญ่ จะเก็บเกี่ยวเมื่อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์อายุ 120 วัน เนื่องจากผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในแปลงจะมีความแห้งทั้งหมด เมื่อเกษตรกรเก็บเกี่ยวข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในช่วงนี้ จะทำให้ขายได้ราคาสูงกว่าผลผลิตมีความชื้นสูง และเกษตรกรส่วนใหญ่ยังใช้แรงงานคนในการเก็บเกี่ยวข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เนื่องจากการใช้แรงงานคนสามารถเก็บเกี่ยวข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ได้ทั้งต้นที่ล้มและต้นที่ยังยืนต้นอยู่ สำหรับปัญหาการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีปัญหา ได้แก่ เมล็ดพันธุ์มีราคาสูง ปุ๋ยเคมี สารเคมี มีราคาสูง ค่าจ้างแรงงานสูง และราคาผลผลิตต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับ บุญญาพร รักษาวงษ์ (2564, น. 63) พบว่าเกษตรกรแปลงใหญ่มีปัญหาปัจจัยการผลิตมีราคาแพง ได้แก่ ปุ๋ย สารป้องกันกำจัดวัชพืช เมล็ดพันธุ์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น เนื่องจากปีที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันปัจจัยการผลิต ไม่ว่าจะเป็นเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดวัชพืช โรคพืช และแมลงศัตรูพืช รวมถึงค่าจ้างแรงงาน ค่าจ้างเครื่องจักรกลทางการเกษตรนั้นมีราคาสูง ส่งผลให้เกษตรกรส่วนใหญ่ประสบปัญหาดังกล่าว

3. การได้รับการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกร

ผลจากการศึกษาพบว่า ด้านประเด็นการส่งเสริม เกษตรกรร้อยละ 67.6 ไม่เคยได้รับการอบรมด้านการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ส่วนใหญ่ไม่มีแปลงต้นแบบในพื้นที่หรือพื้นที่ใกล้เคียง ด้านวิธีการส่งเสริมการเกษตร พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับการส่งเสริมแบบรายบุคคล โดยมีเจ้าหน้าที่ออกเยี่ยมเยียนและให้คำแนะนำแก่เกษตรกรที่แปลง และได้รับการส่งเสริมแบบมวลชน โดยเอกสารวิชาการ ด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ พบว่า เกษตรกรไม่เคยได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ซึ่งมีความแตกต่างจากงานวิจัยของ ประมวล บัวกฎ (2562, น. 116) พบว่าเกษตรกรได้รับการฝึกอบรมจากกรมส่งเสริมการเกษตร โดยได้รับข่าวสารจากเพื่อนบ้าน และจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมภาครัฐตามลำดับ จะเห็นได้ว่าพื้นที่ศึกษาเป็นพื้นที่ที่มีพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จำนวนมาก แต่การได้รับการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ทั้งด้านประเด็นการส่งเสริม ด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์นั้นยังไม่ทั่วถึง อาจเนื่องจาก

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องขาดแคลนงบประมาณ ในการดำเนินงานในพื้นที่ ทำให้เกษตรกรได้รับการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ไม่ทั่วถึง

4. ปัญหาในการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกร

ผลจากการศึกษาพบว่า ปัญหาในการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์อยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้าน คือ ด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โดยส่วนใหญ่มีปัญหา คือ การสนับสนุนปัจจัยการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (เมล็ดพันธุ์/ปุ๋ยเคมี) ไม่เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกร และปัญหาระดับน้อย 2 ด้าน ได้แก่ ด้านวิธีการส่งเสริมการเกษตร โดยส่วนใหญ่มีปัญหา คือ การส่งเสริมแบบรายบุคคล โดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร มีการเยี่ยมเยียนเกษตรกรไม่สม่ำเสมอ และด้านประเด็นการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โดยส่วนใหญ่มีปัญหา คือ ขาดแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับ มลธิชา ทาอาสา (2561, น. 117 - 118) พบว่า ในภาพรวมเกษตรกรมีปัญหาในการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์อยู่ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการสนับสนุนการผลิต และด้านประเด็นการส่งเสริม ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังขาดการบูรณาการร่วมกันในการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ทั้งในด้านสนับสนุนปัจจัยการผลิต ด้านวิธีการส่งเสริม และด้านประเด็นการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ควรมีการวางแผนให้สอดคล้องกัน และบูรณาการร่วมกันในการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อให้เกษตรกรได้รับการส่งเสริมได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

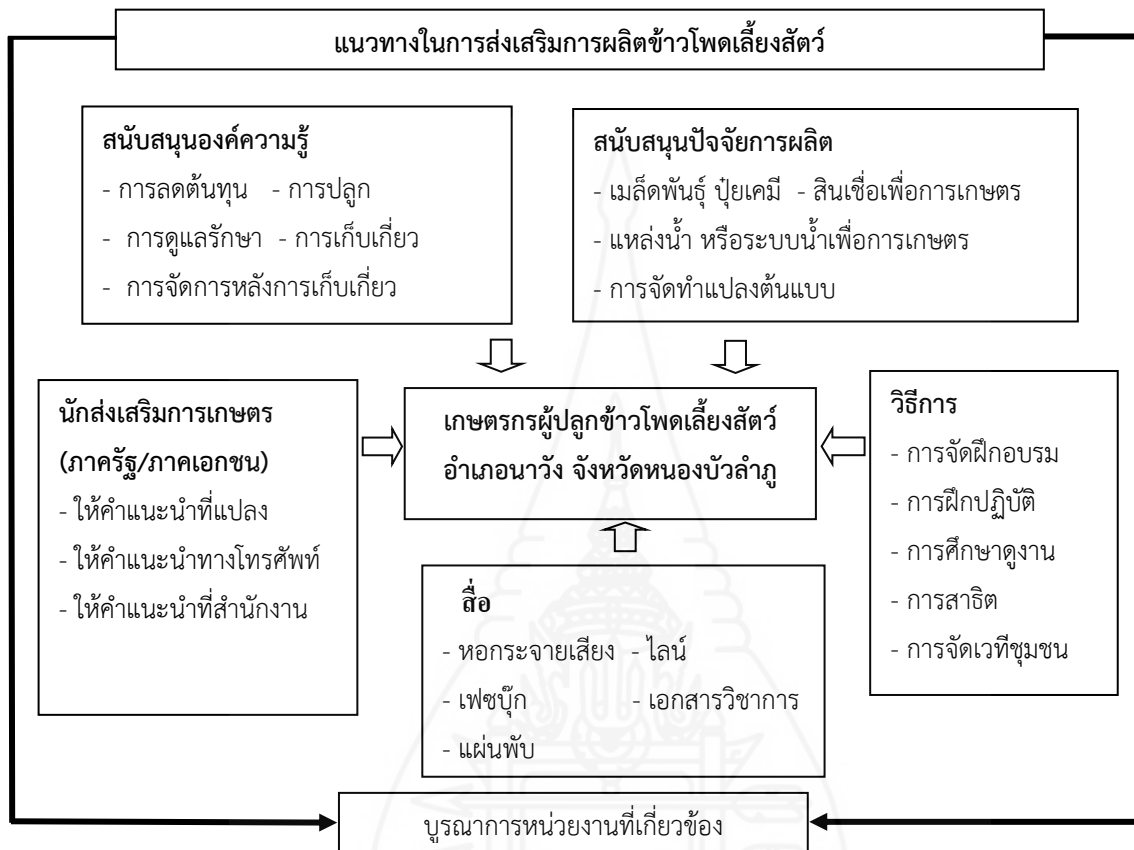
5. แนวทางในการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ตามความต้องการของเกษตรกร

ผลจากการศึกษาพบว่า ความต้องการแนวทางในการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกรอยู่ในระดับมาก 1 ด้าน ได้แก่ ด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โดยความต้องการสูงสุดคือ ต้องการให้มีการสนับสนุนปัจจัยการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยเคมี) และความต้องการระดับปานกลาง 2 ด้าน ได้แก่ ด้านประเด็นการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โดยมีความต้องการการส่งเสริมองค์ความรู้มากที่สุดคือ เรื่องการลดต้นทุนการผลิต และด้านวิธีการส่งเสริมการเกษตร มีความต้องการสูงสุดคือ การส่งเสริมแบบรายบุคคล โดยเจ้าหน้าที่ออกเยี่ยมเยียนและให้คำแนะนำแก่เกษตรกรที่แปลง ซึ่งสอดคล้องกับ มลธิชา ทาอาสา (2561, น. 117 - 118) พบว่า เกษตรกรมีความต้องการรับการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์อยู่ 3 เรื่อง ได้แก่ 1) ประเด็นการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์อยู่ 3 เรื่อง พบว่า ประเด็นที่เกษตรกรต้องการรับการส่งเสริมเพิ่มขึ้นมากที่สุด คือ ด้านการตลาด ด้านต้นทุนการผลิต 2) วิธีการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์อยู่ 3 เรื่อง พบว่า วิธีการส่งเสริมที่เกษตรกรต้องการเพิ่มขึ้นมากที่สุด คือ วิธีการส่งเสริมแบบบุคคล และ 3) การสนับสนุนการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์อยู่ 3 เรื่อง พบว่า การสนับสนุนการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่เกษตรกรต้องการเพิ่มขึ้นมากที่สุด คือ การสนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ย เมล็ดพันธุ์ เป็นต้น เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ประสบปัญหาการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์คือ ต้นทุนการผลิตสูง เกษตรกรจึงมีความต้องการองค์ความรู้เรื่อง การลดต้นทุนการผลิต เพื่อนำมาปรับใช้เพื่อลดต้นทุนการผลิตของตนเอง และเนื่องจากปัญหาการสนับสนุนปัจจัยการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ไม่เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกร เกษตรกรจึงมีความต้องการให้ภาครัฐและภาคเอกชน สนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น เมล็ดพันธุ์ และปุ๋ยเคมี เป็นต้น

สรุปแนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกรในอำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู ดังภาพที่ 2 ดังนี้

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

ภาพที่ 2 สรุปแนวทางในการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ตามความต้องการของเกษตรกร ในอำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

จากภาพที่ 2 แนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกร ในอำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู มีองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

1) ส่งเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับ การลดต้นทุน การปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว ตลอดจนถึงการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ให้แก่เกษตรกรต่อไป

2) ส่งเสริมองค์ความรู้ดังกล่าว ผ่านช่องทางการรับรู้ตามความต้องการของเกษตรกร เช่น การจัดฝึกอบรม การฝึกปฏิบัติการศึกษาดูงาน การสาธิต และการจัดเวทีชุมชน โดยเลือกใช้สื่อที่เหมาะสมกับเกษตรกร เช่น ประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้ผ่าน หอกระจายเสียง แอปพลิเคชัน ไลน์ เฟซบุ๊ก หรือจัดทำข้อมูลความรู้โดยใช้ เอกสารวิชาการ และแผ่นพับ เพื่อสรุปเนื้อหาที่เข้าใจง่าย สะดวกต่อการศึกษา เป็นต้น

3) สนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยเคมี โดยเน้นย้ำการใช้ปุ๋ยเคมีตามหลักวิชาการ เพื่อลดต้นทุนและเกิดความคุ้มค่าสูงสุด

4) สถาบันการเงินที่เกี่ยวข้อง สนับสนุนสินเชื่อเพื่อการเกษตร โดยคิดอัตราดอกเบี้ยถูก เพื่อเป็นทุนสำหรับใช้ในการทำการเกษตรต่อไป

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

- 5) สนับสนุนแหล่งน้ำ หรือระบบน้ำเพื่อการเกษตร เพื่อให้เกษตรกรมีน้ำใช้สำหรับทำการเกษตรอย่างเพียงพอในช่วงฤดูแล้ง หรือฝนทิ้งช่วง
- 6) ส่งเสริมให้มีการจัดทำแปลงต้นแบบในพื้นที่ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ต่อไป
- 7) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ทั้งภาครัฐและเอกชน ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน โดยติดตามให้คำแนะนำแก่เกษตรกรที่แปลง หรือผ่านทางโทรศัพท์ หรือบริการให้คำแนะนำเกษตรกรที่สำนักงาน เพื่อเกษตรกร จะได้รับคำแนะนำในการปฏิบัติงานด้านการเกษตรที่ถูกต้อง และเหมาะสมต่อไป
- 8) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการบูรณาการร่วมกันในการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ โดยมีการวางแผนที่สอดคล้องกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ระดับเกษตรกร จากผลการศึกษาจะเห็นว่า เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เฉลี่ย 5,048.19 บาทต่อไร่ โดยมีต้นทุนค่าปุ๋ยเคมีสูง นอกจากนี้จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ ป้องกันกำจัดวัชพืช และแมลงศัตรูพืช โดยใช้สารเคมีเป็นหลัก เกษตรกร จึงควรศึกษาข้อมูลการใช้ปุ๋ยและสารเคมี โดยใช้ตามหลักวิชาการ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและมีความคุ้มค่ากับการลงทุน เป็นการลดต้นทุนการผลิต เนื่องจากปัจจุบันราคาปุ๋ยเคมีและสารเคมีมีการปรับตัวสูงขึ้นมาก

1.2 ระดับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร จากผลการศึกษาจะเห็นว่า เกษตรกร ร้อยละ 67.6 ไม่เคยได้รับการอบรมด้านการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และร้อยละ 82.4 ไม่มีแปลงต้นแบบในพื้นที่หรือพื้นที่ใกล้เคียง ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ควรศึกษาข้อมูลในพื้นที่ ทั้งบริบทของพื้นที่ สภาพส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจ สภาพการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปัญหา รวมไปถึงความต้องการในการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกร เพื่อนำมาวิเคราะห์ และใช้เป็นแนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ให้เหมาะสมกับพื้นที่ และสอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร สามารถดำเนินงานส่งเสริมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ควรศึกษาข้อมูล ประสานงาน และแลกเปลี่ยนข้อมูลเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน เพื่อเผยแพร่แก่เกษตรกร เช่น การจัดฝึกอบรมเกษตรกร และจัดทำแปลงต้นแบบการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โดยบูรณาการกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแหล่งเรียนรู้แก่เกษตรกรในพื้นที่ และพื้นที่ใกล้เคียงต่อไป

1.3 ระดับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับงานส่งเสริมการเกษตร จากผลการศึกษาจะเห็นว่า เกษตรกรร้อยละ 73.5 เป็นสมาชิกกลุ่มหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร โดยร้อยละ 12.9 เป็นสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่ข้าว แต่ไม่พบการเป็นสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และพบว่า เกษตรกรมีความต้องการด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ คือ ต้องการให้มีการสนับสนุนปัจจัย เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยเคมี และต้องการด้านประเด็นการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ คือ องค์ความรู้เรื่องการลดต้นทุนการผลิต และการจัดทำแปลงต้นแบบเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมการรวมกลุ่มเป็นกลุ่มแปลงใหญ่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ซึ่งการรวมกลุ่มรูปแบบนี้สามารถได้รับผลประโยชน์หลายด้าน เช่น มีอำนาจในการต่อรองราคาจำหน่ายผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และได้รับการสนับสนุน เช่น ปัจจัยการผลิต องค์ความรู้ทางวิชาการ เป็นต้น โดยจะสนับสนุนในรูปแบบกลุ่มจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการบูรณาการร่วมกัน ในการวางแผนการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ โดยใช้ข้อมูลการวิจัยเป็นฐานข้อมูล เพื่อดำเนินการให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ และความต้องการของเกษตรกร เช่น สถานีพัฒนาที่ดิน ส่งเสริมในเรื่องของการปรับปรุงบำรุงดิน และการเตรียมดิน กรมวิชาการเกษตร ส่งเสริมองค์ความรู้เรื่อง การปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว ตลอดจนถึงการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว หน่วยงานเอกชน ส่งเสริมองค์ความรู้ด้านการใช้เทคโนโลยีเครื่องจักรกลการเกษตร และสนับสนุนการจัดทำแปลงต้นแบบในพื้นที่ และกรมส่งเสริมการเกษตร ประสานงานและรวบรวมข้อมูลเพื่อประเมินผลการดำเนินงานในพื้นที่ เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรศึกษาการใช้เทคโนโลยีการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ใหม่ๆ ที่สามารถลดต้นทุนและเพิ่มผลิตให้แก่เกษตรกรได้
- 2.2 ควรแยกการศึกษาข้อมูลการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ฤดูฝน (รุ่น 1) และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ฤดูแล้ง (รุ่น 2) เนื่องจาก การปลูกฤดูฝน ต้องอาศัยน้ำฝนในการเพาะปลูก ส่วนการปลูกฤดูแล้ง เกษตรกรจะมีการให้น้ำ ดังนั้นการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ทั้ง 2 รุ่น จึงมีการจัดการที่แตกต่างกัน ทำให้เกษตรกรมีความต้องการและปัญหาที่แตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2565). คู่มือโครงการส่งเสริมการเกษตร ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร กิจกรรมเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์หลังฤดูทำนา. สืบค้น 1 กรกฎาคม 2567, จาก http://www.agriman.doae.go.th/home/agriman62/65_Website_Project/65_09_maize.pdf
- ธีระพงษ์ กำหนด. (2562). การใช้เทคโนโลยีการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. สืบค้นจาก <https://tdc.thailis.or.th/tdc/>
- บุญช่วย อุดคำมี. (2563). การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกรอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. สืบค้นจาก <https://tdc.thailis.or.th/tdc/>
- บุญญาพร รักษาพงษ์. (2565). การจัดการการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกรแปลงใหญ่ ในอำเภอศรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. สืบค้นจาก <https://tdc.thailis.or.th/tdc/>
- ประมวล บัณฑุ. (2563). การส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกรในตำบลแสนสุข อำเภอรามัญ จังหวัดอุบลราชธานี [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. สืบค้นจาก <https://tdc.thailis.or.th/tdc/>
- มลธิชา ทาอาสา. (2561). แนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ฤดูแล้งของเกษตรกร ในพื้นที่อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. สืบค้นจาก <https://tdc.thailis.or.th/tdc/>
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2565). แนวโน้มสถานการณ์การผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของไทย ปี 2565. <https://xn--42ca1c5gh2k.com/wp-content/uploads/2022/04/Product-Profile-ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์-Mar-2022-final.pdf>
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2566). แนวทางการจัดทำเขตส่งเสริมการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์. <https://www.oae.go.th/assets/portals/1/files/journal/2566/Guidelinesforcreatingcom.pdf>